Приховані звірства росіян: 95 % українських військовополонених зазнавали катувань щодня або щотижня

Читать на русском

Приховані звірства росіян: 95 % українських військовополонених зазнавали катувань щодня або щотижня

У резолюції, ухваленій 2 жовтня 2024 року, Парламентська асамблея Ради Європи зазначила, що 65 956 військовослужбовців і цивільних осіб вважаються зниклими безвісти або захопленими в полон, хоча їхня реальна кількість набагато більша.

Асамблея вимагає, щоб з військовополоненими й цивільними особами, які перебувають у російському полоні, поводилися відповідно до міжнародного гуманітарного права, пообіцявши «продовжувати свої зусилля до звільнення останнього полоненого», зазначає видання "Тиждень".

У звіті Організації Об'єднаних Націй, опублікованому в лютому 2024 року, зазначено, що, хоча Управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ) не має доступу до українських військовослужбовців, які перебувають у російському полоні, інтерв'ю зі звільненими ув'язненими показали, що «катування й жорстоке поводження з українськими військовослужбовцями, які перебувають в російському полоні, дуже поширені й рутинні». Інший представник ООН, виступаючи в жовтні 2024 року, заявив, що 95 % українських військовополонених зазнавали катувань щодня або щотижня.

Петро Яценко

Петро Яценко, 46-річний журналіст і автор десятка книжок, виданих в Україні й перекладених польською та німецькою мовами, узяв на себе відповідальну роль речника Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими у 2022 році, який очолює Кирило Буданов, начальник Головного управління розвідки. З початку вторгнення з російських місць утримання було звільнено 3672 військовополонених, серед яких 178 цивільних осіб (дорослих, оскільки питання дитячого полону розглядають окремо) і 3504 військовослужбовці. Серед звільнених — 252 жінки: 209 військових і 43 цивільні.

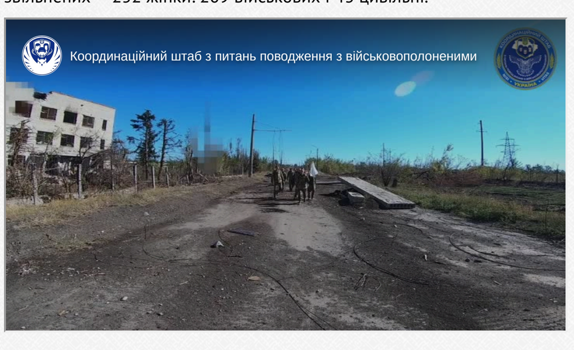

Відповідаючи на запитання про загальну ситуацію, Петро Яценко констатує:

«Від початку російського вторгнення поводження із цивільними особами й військовополоненими було жахливим. Особливістю цього конфлікту є те, що Росія захопила багато цивільних осіб, з якими поводяться як з військовополоненими, незважаючи на те що це суперечить Женевській конвенції. Їхні основні права — право на життя, здоров'я та харчування — порушуються».

Нам відомо про 150 підтверджених місць утримання під вартою як на окупованих територіях, так і в Росії. Ці місця не були створені спеціально для утримання військовополонених відповідно до III Женевської конвенції (про поводження з військовополоненими, Женева, 12 серпня 1949 року). Росія розміщувала їх у вже наявних приміщеннях разом з російськими засудженими за кримінальні злочини. Лише через деякий час російська влада почала відокремлювати військовополонених від кримінальних злочинців, але це не означає, що вимоги міжнародного гуманітарного права були дотримані.

— Яка поширеність катувань, яких зазнають військовополонені?

— Ув'язнені зазнають щоденних катувань; це не поодинокі випадки, а частина російської політики в межах пенітенціарної системи, яку підтримує російський уряд і президент Путін. Жінки, як правило, перебувають у дещо менш суворих умовах. Їм не вистачає місця, їх тримають голими, вони не мають доступу до душу й засобів гігієни, але загалом їх катують менше, ніж чоловіків. Їм погрожують зґвалтуванням або їх ґвалтують. Якщо в них є патріотичне татуювання, росіяни можуть спробувати стерти його окропом.

Є також жорстокі практики, пов'язані з їжею та її споживанням. Наприклад, один військовополонений, який перебував в Оленівці, повідомив, що має лише дві хвилини на сніданок, три хвилини на обід і дві хвилини на вечерю. За цей час також треба повернути посуд, а їжа настільки гаряча, що в'язні постають перед вибором: або обпекти шлунок, або залишитися голодними.

Військовополонені змушені пересуватись у стресових позах: їм не дозволяли стояти прямо, змушували тримати руки високо, а голову низько — у такій позі вони повинні ходити. Це дуже напружує.

— Які ще види катувань застосовують?

— Окрім фізичного насильства, застосовують моральні тортури. Російська влада намагається стерти національну ідентичність українських в'язнів, забороняючи їм розмовляти українською мовою, караючи за будь-які порушення жорстокими тортурами. Українських військовополонених також змушують учити й декламувати російські патріотичні пісні, російський гімн, «російський шансон», пісні на кшталт «Батяня комбат» і навіть російську поезію. Помилки в декламуванні призводять до колективного покарання всієї камери.

Військовополоненим кажуть, що України більше не існує, що країна розділена між Росією, Польщею та Угорщиною або що їхній уряд відмовився від них. Їм кажуть, що в разі обміну їх одразу кинуть на фронт. Тож є розрив між [двома протилежними повідомленнями]: Україна розділена й Україна все ще воює.

Українським військовополоненим щодня промивають мізки. Вони отримують пропозиції приєднатися до українських батальйонів російської армії, таких як так званий батальйон Богдана Хмельницького. Так званий, тому що батальйон — це підрозділ чисельністю 1000 осіб, а ця група налічує лише 100 осіб, і ми не знаємо, чи всі ці люди є колишніми військовополоненими. Ми знаємо, що цей так званий батальйон був створений у 2022 році з пропагандистською метою, щоби протистояти російським батальйонам, які воюють на боці України, таким як Сибірський батальйон, і показати, що українці також об'єднуються для боротьби проти України. Росіянам знадобився рік, щоб зібрати невелику кількість людей, і ми не маємо інформації про те, де базується цей батальйон. У російських місцях позбавлення волі перебувають тисячі українців, і неймовірно, що навіть під постійним тиском і тортурами вони чинять опір подібним пропозиціям.

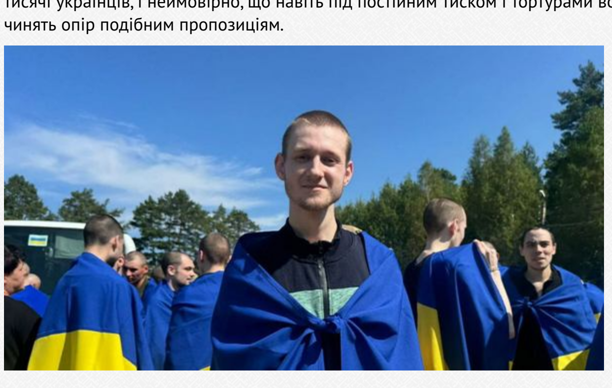

Фото: Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими

Людям, яких мають обміняти, також пропонують залишитися в Росії. Є інший вид катувань, коли росіяни збирають групу військовополонених, кажуть їм, що їх обміняють, а у фіналі повідомляють, що Україна відмовляється їх обмінювати.

— Чи дозволено взагалі спілкуватися з родичами?

— Загалом, військовополонені повністю ізольовані від зовнішньої інформації і не мають можливості зв'язатися зі своїми сім'ями й близькими. Така ізоляція сама собою є формою катування, оскільки сім'ї переживають «невизначену втрату», не знаючи про долю своїх близьких. Вони не знають, чи живий їхній чоловік, чи ні. Вони не мають упевненості у своєму житті й відкладають його на потім. Поширення інформації про погані умови утримання змушує сім'ї чинити більший тиск на уряд, тому росіяни намагаються впливати на ці сім'ї і додають їм болю.

В Україні російським військовополоненим дозволені телефонні розмови із сім'ями, а в російських місцях позбавлення волі навіть листи рідкісні, піддаються цензурі й доходять через Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ) періодами до пів року.

Ми дозволяли передавати посилки росіянам в українських місцях позбавлення волі й намагалися відправляти посилки з предметами першої потреби (печиво, сигарети, теплий одяг, наприклад шкарпетки, і продукти харчування тривалого зберігання), але часто вони були прострочені або взагалі не були доставлені.

— Які фізичні тортури застосовують до військовополонених?

— Росіяни використовують так звану процедуру прийому — своєрідний коридор смерті, або «прийомка», коли близько 70 осіб стоять у вузькому коридорі з обох боків і військовополонені, які прибувають, повинні пройти через нього. Усі б'ють їх дерев'яними або сталевими палицями чи молотками, щоб зламати кістки. Якщо ти падаєш, тебе б'ють ще більше. Ми знаємо випадки, коли людей убивали під час цієї процедури.

— Про скільки смертей у місцях несвободи вам відомо?

— Нам відомо про 177 смертей в ув'язненні, зокрема 55 військовополонених в Оленівському СІЗО, які були вбиті внаслідок воєнного злочину. Росіяни інсценували вибух казарми, зібрали шматки «Хаймарса» з інших територій і заявили, що цих військовополонених убили українці з американської зброї. Це був воєнний злочин.

Це не офіційні цифри, ми знаємо з різних джерел (від людей, які були звільнені, та інших конфіденційних джерел), що ці 177 загиблих були вбиті, але в нас немає їхніх тіл, щоб довести це, і ми не маємо офіційної інформації від російської сторони.

Під час брифінгу в Раді ООН з прав людини у вівторок 8 жовтня 2024 року керівник Управління ООН з прав людини Фолькер Тюрк висловив серйозне занепокоєння через жорстоке поводження з військовополоненими, зокрема з українськими солдатами. Він повідомив про «широкомасштабні й систематичні» катування українських військовополонених російськими силами, спираючись на задокументовані свідчення 174 українських військовополонених, майже всі з яких описали постійний досвід катувань під час перебування в полоні.

«Випадки катувань відбуваються щодня або щотижня. Мінімальних гарантій, які мали б допомогти запобігти катуванням, такі як дозвіл на спілкування ув'язнених із зовнішнім світом, доступ незалежних спостерігачів або регулярні медичні огляди, не було або вони були неефективними», — сказав він.

«Зібрані докази також свідчать про причетність керівників в'язниць і значну координацію між різними структурами Російської Федерації, такими як Федеральна служба безпеки й Федеральна служба виконання покарань», — додав він. Також висловив занепокоєння дегуманізаційною риторикою російських громадських діячів, які закликають до нелюдського поводження й навіть страти українських військовополонених.

— Чи працюють українські військовополонені в місцях несвободи?

— Зазвичай росіяни не мають роботи для наших військовополонених. Я чув, що військовополонених змушують стояти прямо до 18 годин на добу. Їм не дозволяють ні сидіти, ні лежати. Тому ми маємо справу з великою кількістю проблем з їхніми ногами, коли вони повертаються. Ми називаємо це ходою пінгвіна: колишні військовополонені не можуть нормально пересувати ноги через проблеми з м'язами й опорно-руховим апаратом. Якби вони могли працювати, це було б краще. Вони могли б рухатися, займатися різними видами діяльності, спілкуватися.

— Чи є серед 150 місць утримання гірші?

— Так, ми відстежуємо всі ці місця. У багатьох місцях у Мордовії і Таганрозі набагато гірше поводження з полоненими й тортури.

Є також неофіційні місця несвободи. Наприклад, угруповання «Вагнер» має свої місця утримання. Ситуація тут ще гірша: часто це підвали з електричним освітленням, де військовополонені не мають ні сонячного світла, ні права виходити на прогулянку.

— Хіба може бути гірше?

— Коли багато людей перебуває в закритому приміщенні без сонячного світла… У російських місцях несвободи військовополонених змушують стригти волосся й бороди. У вагнерівських місцях несвободи військовополоненим не дозволяли цього робити, і вони поверталися з довгими бородами. У них гірші гігієнічні умови, немає свіжого повітря.

Іноді в Чечні умови утримання можуть бути кращими, ніж у російських місцях несвободи. У нас був випадок, коли важкопораненого українського солдата — він утратив ноги й руки — російська армія продала чеченцям разом з іншим військовополоненим, його другом, який допоміг йому вижити. Він розповів, що в Грозному умови утримання були кращими, ніж у російських місцях позбавлення волі.

— Чи є якесь пояснення такого ставлення?

— Це важко пояснити. Російська традиція поводження з військовополоненими історично походить із часів царату й радянської епохи. Я читав книжку британського автора про середньовічну Росію, де він згадував, що поводження росіян з військовополоненими в XVI столітті було жахливим. Полонені перебували в поганих умовах, а коли британці спробували дати їм трохи грошей, полонених побили, а охоронця покарали за те, що він дозволив дипломату це зробити. У той час умови утримання були погані скрізь, але цей дипломат писав, що російські в'язниці були ще гірші. Ми також знаємо умови в сталінських в'язницях, у ГУЛАГу. Сьогоднішня система — це спадщина радянської епохи. Загалом, скрізь у Росії умови утримання навіть близько не відповідають вимогам III Женевської конвенції. Саме тому Росія не дозволяє представникам МКЧХ й ООН відвідувати навіть деякі місця позбавлення волі.

— Скільки візитів було з початку вторгнення?

— МКЧХ не ділиться цими даними. В Україні представники МКЧХ під час візитів розмовляють сам на сам в окремій кімнаті за відсутності адміністрації. У Росії військовополонених збирають в одному великому залі, й МКЧХ розмовляє з ними колективно. Ми знаємо випадок, коли український військовополонений сказав: «Ви представники МКЧХ. Чому у вас немає передач для нас?». Люди, які були звільнені із цього місця ув'язнення, розповідали, що після цього його катували й через три дні він наклав на себе руки.

— Чи багато самогубств?

— Ми часто не знаємо про причини смерті військовополонених. З російських документів ми можемо прочитати, що в людини стався серцевий напад, але коли ми отримуємо тіло, іноді в ньому немає серця або інших органів, це роблять для того, щоб уникнути ідентифікації причини смерті. Також тіла не завжди тримають в умовах низьких температур, але ми бачимо сліди катувань — переломи кісток, інші ознаки того, що цю людину били. Росіяни широко використовують електрику для катувань, тому, якщо людину було вбито електричним струмом, важко встановити причину. Вони використовують електричний струм і телефони радянських часів — тапік російською мовою (ТА-57, армійський дротовий телефон. — Авт.). Це дуже боляче і, як правило, не залишає жодного сліду на тілі.

— Ми знаємо, що є і сексуальне насильство…

— Так, це дуже боляче. За нашими оцінками, більш ніж половина військовополонених зазнали сексуального насильства. Звичайно, їм дуже складно про це говорити. Чоловікові віком 50 років, з дітьми, який був менеджером у повсякденному житті і якого росіяни зґвалтували в жорстокій формі, важко про це розповідати. Жінки, яких не зґвалтували, могли бути свідками того, як ґвалтували чоловіків: вони чули їхні крики. Коли росіяни голосно вмикають музику, вони знають, що починаються тортури, а це теж катування.

— Чи є докази, що таке ставлення є частиною офіційної політики в Росії?

— Загалом російська пропаганда зображує українців як нацистів і фашистів, розпалюючи ненависть, яка просочується до тюремних наглядачів та інших осіб, що контактують з військовополоненими, і яку звільненим важко пояснити. Російське суспільство дезінформоване щодо війни.

Російська пропаганда була ініційована російським урядом, російська вертикаль влади доносить накази від президента до нижчих рівнів.

Росіяни хочуть показати, що поважають Женевські конвенції, але достатньо віддати кілька наказів, щоб режим утримання працював у зворотному напрямку. Для росіян важливо, щоб з українськими військовополоненими не поводилися добре, оскільки українці, на думку Путіна, не є нацією. Тому вони намагаються стерти національну ідентичність полонених, а це неможливо зробити без тортур, насильства й жорстокого поводження. Українці для російського суспільства є небезпечним ворогом, незважаючи на те що російська армія вторглася в Україну.

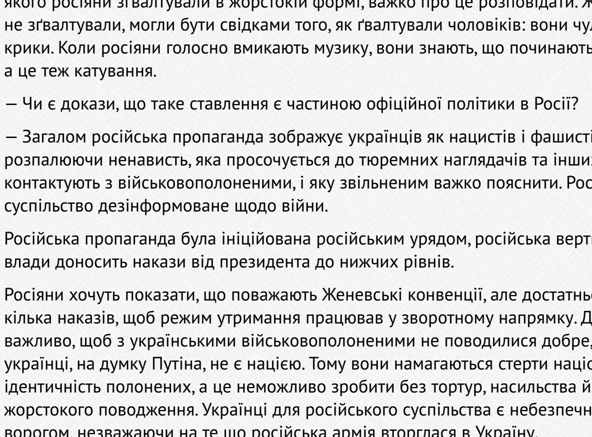

Фото: Координаційний штаб з питань поводження з військовополоненими

Хоча нам бракує прямих доказів офіційних наказів про жорстоке поводження, значна поширеність катувань свідчить про цілеспрямовану політику.

— Чи можна цим пояснити, що до одних батальйонів ставляться гірше, ніж до інших?

— Росіяни намагаються розділити наших військовополонених. Якщо ти мобілізований солдат, тебе менше катуватимуть. Якщо ти професійний військовик, тебе можуть бити або катувати більше. Якщо ти член українських батальйонів, які ефективно діють на полі бою, таких як «Азов» [ще гірше]. У нас є докази від звільнених полонених, що з ними жорстоко поводились і їх катували більше, ніж інших, тому що росіяни бачать у них небезпечного ворога. Коли 21 вересня 2022 року відбувся перший важливий обмін військовополоненими (215 осіб, у тому числі 10 іноземців), ви можете побачити на фотографіях значну втрату ваги, якої вони зазнали лише після чотирьох місяців утримання.

Ейден Аслін, громадянин Великої Британії, який був членом Національної гвардії України, був підданий тортурам і мав бути вбитий згідно з смертними вироками на окупованій території Донеччини. Його змушували записувати пропагандистські відеоролики, і він сильно схуд. Лише чотири місяці такого жорстокого поводження можуть завдати значної шкоди здоров'ю. Кожен день перебування в російському ув'язненні небезпечний для їхнього життя.

Автор: Марина Кумеда

Джерело: ТИЖДЕНЬ

Теги: Яценко Петр | Совет Европы | Рада Європи | ООН | обмін полоненими | Пытки | Обмен пленными | катування | Военнопленные | військовополонені

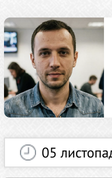

Олексій Дем'яненко
РЕДАКТОР СТРІЧКИ НОВИН

05 листопада 2024 г., 16:00 | Переглядів: 2616 | Коментарі: 0

Роздрукувати | Надіслати товаришу

Коментарі:

comments powered by Disqus

2013-2026 © АНТИКОР — національний антикорупційний портал
Реклама на сайті • Наші партнери
Політика конфіденційності
Використання матеріалів сайту дозволено лише за наявності активного гіперпосилання на джерело. Усі права на тексти, зображення, фотографії та відеоматеріали належать їх авторам.